

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- שימני עניני
- סדרת העומר וחג
- הסוכות
- ימי בין המצות - מלח
- ומלח
- ימים נוראים
- חג הסוכות
- תוכני
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות התמידיים
- שמקדש
- חמנו ומסור
- ישי הירדים
- שבת קודש
- מידת הבטחון
- תרומת הצדקה
- ענינים שיש בהגלה
- מירדת שביק
- בראשית חיי - נמארי
- מבוא במצותי-חג
- בראשית חיי - נל
- קל-תולדות
- בראשית חיי - דצא-וידו
- שנת חיי - שנה-בשלה
- שנת חיי - מאמרי מבוא
- יתרו-משפטים
- שנת חיי - יתרו-קודו
- יוקא-חיי - יוקא-מבוע
- מבואר חיי - במדבר-שלח
- מבואר חיי ב קורח-מטעי

ניתן להשיג: mechonbnelech@gmail.com

בארץ: ניתן להשיג: salea@yefenofbooks.com | Warehouse: 9482450220

פרשת אמור תשפ"א
גליון מס' 154

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת אמור

ואין פירושו, שרק מעולה ומקודשת מעמדו של הכהן גדול לעומת הכהן הדיוט, אלא שונים הם בעצם תפקידים. שתפקיד הכהן-הדיוט הוא, שהוא עובד ומשרת בבית ה' - 'כי את לחם אלוהיך הוא מקריב קדוש יהיה לך' (לעיל פסוק ח), אבל תפקיד הכהן להיות בחנינת בן בית במקום ה', ועל כן מקומו הוא במקדש, כממונה וראש על הבית והעבודות שבו. ובמהותו עומד הוא תמיד לפני ה'. ומייצג בזה הן את כלל הכהנים

ועל כל נפשות מת לא יבוא לאביו ולאמו לא יטמא, ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלוהיו, כי נזר שמן משחת אלוהיו עליו אני ה' (כא), (א-יב)

שונה היא מדרגת קדושתו של הכהן גדול יותר על קדושת כלל הכהנים, שאצל כהן הדיוט נדחית קדושת כהונתו כדי להתאבל על קרוביו, וגם יש לו לכהן חיוב אוננות על מתו, ובהיותו אונן אף עבודתו שבמקדש פסולה, וכן יוצא אחר המיטה, כמו שדרשו בגמ' (זבחים טז), שכהן שלא יצא מן המקדש כדי להיטמא למת - חילל. אכן בפסוק זה יש נימוק לשינוי גדר קדושתו של הכהן גדול. שהוא נצטווה באזהרה מחודשת: 'ומן המקדש לא יצא', כלומר, מקומו של הכהן גדול הוא במקדש בלבד, ולכן לא יתאבל ואף לא יתאונן אפילו על מתיו הקרובים ביותר, שכן מקומו הוא תמיד במקדש. [ואף אם הוא רשאי לצאת לענייניו או לביתו לפי רצונו, אבל כשיציאתו מן המקדש היא בגלל סיבה חיצונית, של אנינות ואבילות, יש בכך פגם בעיקר מצוותו שמקומו יהיה במקדש].

בגליון

פרשת אמור

ביאורי פסוקים עמוד 1

בענייניא דיומא

אור מופלא רום מעלה עמוד 8

היכל השבת

אתה אחד ושמן אחד עמוד 10

מרתם השבוע

אייר תשפ"א

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו
הר"ר אליעזר בהר"ר יהודה לוצקין שליט"א
לרגל הולדת הבן

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו וילמשפחתו להנכרך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחת ותרומות "פרנס השבוע החדש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הנגנו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'צוק' ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים
לאור כל גנזי תורתנו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את
הכרכים הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני
כלל שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחודש.

נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור
התורה לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

- ספרים
- למען השנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המשימה המישי תורה
- ספרים
- על הש"ס
- סדר
- הגות ומחשבה
- ביאורי סוחר
- סדר
- אמונה ומחוקק
- מגאן
- תורה ודעת
- אמריכם
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך

03-3077354

מחנה מכון

סניפים 14 מקות קיבוצ

עמדת הטקסט בבני מסת
לשמוך סניפיה רבני
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

רשימת ספריו בן מלך
בספרייה המיוחדת סניפי העלם

מלון התחלה 054-8422488

כתובת אוהב ישראל 1/9

ביתר עילית

עמדת מכתב לפי סניף 46

לתיבת הדואר

mechonbenmelech@gmail.com

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו וצוק' ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מום

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

אוצרות
בן מלך

שהוא הראש והגדול שלהם, והן את כלל ישראל שהוא נושא אותם על לוח ליבו, כמו שציוותה לו התורה לחקוק שמות בני ישראל על אבני האפוד ועל חושן המשפט שעל לבו, שבזה יש משמעות שהוא עומד בשם כל ישראל.

ולפי זה דינו החמור של כהן גדול שאינו מתאבל ומתאונן, לא מפני שאצלו שום דבר לא נדחה מפני הכהונה, לעומת הכהן ההדיוט שהטומאה נדחית אצלו בקרוביו. כי לקושטא דמילתא גם בכהן גדול מצינו שיש 'דחיה', שכן גם עליו לטמא עצמו ל'מת מצוה'. אלא שההגדרה היא, שהכהן הגדול אינו בר אבילות ובר אוננות, וזה גופא חלק מתפקידו, שהוא כל כולו עומד לפני ה' במקום ה', עד ששוב אין שום צער ואבילות פרטית מצער את נפשו. ושלא ככהן הדיוט שכל קדושתו מפני משמרת העבודה שיש עליו, ולכן בשבעה קרובים שפיר ינהג בכבוד המת ויטמא עצמו לקרוביו, ואף נפסלה עבודתו באיננות, כי מצד הצער של האוננות יש פגם בעבודתו. מה שאין כן כהן גדול שכל מהותו שהוא 'עומד לפני ה'', הרי זה חלק ממצוותו ותפקידו שייסיח דעתו מכל עניין חיצוני כשהוא במקדש, וכל זה נכלל במצוותו 'ומן המקדש לא יצא'.

וזהו שאמרו במשנה (סנהדרין יח.) בכהן גדול שמת לו מת - 'אינו יוצא אחר המיטה', ודרשוהו מפסוק זה - 'ומן המקדש לא יצא'.

והנה מה שהכהן גדול מצווה תמיד, מצינו שכוהני הדיוט נצטוו ג"כ באזהרה זו ב'הוראת שעה'. כמפורש לעיל בפרשת שמני, שאחרי מיתת נדב ואביהוא אמר משה לאהרן ובניו: "ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו וגו', ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמותו כי שמן משחת ה' עליכם" (ז-ו-י). והיינו שלא ינהגו בהלכות אבילות על מתם, בפריעה ופרימה, וכן נצטוו עוד שם שלא ימועו עצמם מאכילת קדשים כדין אונן - "קחו את המנחה הנותרת מאישי ה' ואכלוה מצות אצל המזבח" (שם פסוק יב), וכל זה בהוראת שעה כמפורש שם.

ונראה כי עומק הביאור בזה אינו שלא יפרמו בגדיהם למרות האבילות, ויאכלו את הקדשים למרות האיננות, אלא זה גופא מה שנצטוו מפי משה - להסיח דעתם שלא יתאבלו ולא יתאוננו כלל על מיתת הבנים והאחים. שמכיון שהיה אז זמן שמחה לרגל חינוך המשכן באחד בניסן, הרי מוטל עליהם להיות מוקדשים רק לתפקידם באוהל מועד כמשרתי ה', ולהתעלם מצערם הפרטי ומשפחתם הפרטית, עד שמצוה עליהם לאכול קדשי היום כי לגביהם לא חל עליהם כלל מצב האיננות. וכמו שמצינו, שהיתה אז גם הוראת שעה לאלעזר ואיתמר באותו היום, שלא לצאת מפתח המקדש כמו כהן גדול שאינו יוצא מן המקדש, כנאמר שם (פסוק ז) 'ומפתח אהל מועד לא תצאו'.

והנה כי כן, מה שנצטוו הם כ'הוראת שעה', הרי הכהן גדול מצווה בכל הדורות, להיות נתון לגמרי לתפקידו, מבלי להתייחס למשפחתו, והוא כדוגמת מלאך שאין לו משפחה, על דרך דכתיב: 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבא-ות הוא' (מלאכי ב, ז).

ואף שיש כאן לכאורה ציווי לכהן גדול שלא להטריד עצמו במות אחד מקרוביו היקרים לו מאוד, הנה על מעלה נשגבה זו השתבח שבט לוי, כדכתיב בפרשת וזאת הברכה (דברים לג, ט): 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו, ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע, כי שמרו אמרתך ובריתך יצורו', כלומר, שהתמסרותם לעבודת האלוקים וכבוד מקדש ה' היא כל כך מוחלטת, עד שאינם מפנים לבם להתעסקות בעניינים אנושיים של קרבת משפחה, ומניחים האבילות על מיתת יקיריהם, מחמת הציווי שיש עליהם 'לנפש לא יטמא בעמיו'. ומתבטא הדבר ביותר אצל הכהן גדול כמפורש בפרשתנו.

ועיין חזקוני (דברים שם) שפירש: 'לאביו ולאמו לא ראיתיו - אם מת לו אב ואם אח ובן, צריך לעשות לו כמי שאינו מכירו, כדכתיב לאביו ולאמו לא יטמא, ולמה, כי שמרו אמרתך שאמרת

ומן המקדש לא יצא, אפילו בשעת צערו אינו רשאי לצאת אחריהם'.

* * *

תושב כהן ושכיר לא יאכל קודש (כב, י)

איזהו 'תושב', זה נרצע שהוא קנוי לו עד היובל, ואיזהו 'שכיר', זה קנוי קנין שנים, שיוצא בשש, בא הכתוב ולימדך כאן שאין גופו קנוי לאדונו לאכול בתרומתו (רש"י, קידושין ד).

יש להתפלא, אחר שהכתוב מזכיר קודם את העבד הנקרא 'קנוי קנין עולם' שאינו אוכל בתרומת האדון, מדוע הוצרך להזכיר אחר כך את הפשוט יותר שאף עבד הנקרא 'קנוי קנין שנים' ג"כ אינו אוכל בתרומה. והרי לפנינו 'זו ואין צריך לומר זו', שאם עבד נרצע לרב שנים אינו אוכל פשיטא ואין צריך לומר שאף עבד שכיר שאינו קנוי אלא למספר מוגבל של שנים בוודאי אינו אוכל.

ואכן הקשו כן בגמ' קידושין שם - 'יאמר תושב ולא יאמר שכיר, ואני אומר, קנוי קנין עולם אינו אוכל, קנוי קנין שנים לא כל שכן', ועיי"ש דמסיק אב"י 'הוה שכיר מילתא דאתא בקל וחומר, ומילתא דאתא בק"ו טרח וכתב לה קרא'. ולפי פשוטו צריך עיון רב, איך יזכיר הכתוב דבר שאינו צריך להיאמר.

והנראה מזה, דחלוק מעמדו של התושב לעומת השכיר, שאף כי מצד מספר השנים והתמשכות קניין העבדות הרי עבד נרצע נחשב לכאורה יותר כאחד מן הבית, לעומת עבד היוצא בשש שנים, אכן על פי מה שהגדירו חז"ל לפנינו כי הנרצע הוא המוגדר 'תושב' ואילו עבד שש נקרא 'שכיר', יש מקום לומר כי מצד הקנייני שבהם, אלים מעמדו של העבד שש בבית אדונו הכהן אף יותר מן העבד הנרצע. והביאור הוא, שבצד הקנייני שבהם אין העבד נרצע 'קנוי', אלא שהוא מחפצו ורצונו ביקש להתיישב בבית הזה, כאשר אמר 'אהבתי את אדוני, את אשתי ואת בני, לא אצא חפשי' (שמות כא, ה), כך שאפשר לראות בו כמי שהתאזרח מעצמו בבית הזה,

והרי הוא בביתו של הכהן כעין 'אורח' שהתיישב כאן לפרק זמן [ארוך]. ואינו חלק מבני הבית כי אם 'תושב'. מאידך, זה העבד היוצא בשש, הרי הוא קנוי ונשכר על ידי אדונו להיות כאחד מבני ביתו, לעבוד אותו ביום ובלילה.

ומפני סברא זו, ככל שאנו דנים כאן אם להתיר או לאסור עליו לאכול תרומה מלחמו של הבעלים הכהן, יש סברא לומר שאדרבה, הואיל והנרצע אינו אלא 'תושב' ואינו קנוי כאן, אלא ביקש בעצמו להמשיך את קניינו ושייכותו בבית הזה, הרי הוא מוגדר בכל עת כאורח. וממילא אם היתה התורה אומרת רק את דינו של 'תושב' שהוא נאסר מלאכול תרומה, עדיין לא היה נודע לן בבירור שהוא הדין 'שכיר' שהוא עבד שש שנים נמי נאסר, דדילמא זה שהוא קנוי ושכור בבית הזה, חזינן ליה כאחד מבני הבית ויהיה מותר לאכול כשאר בני הבית. והיינו דאשמעינן קרא, דלא רק 'תושב' אל יאכל בתרומה, אף גם 'שכיר' שנים נמי לא יאכל.

ואמנם מצד פשוטו של מקרא אף היה מקום לפרש 'תושב' אורח שנתיישב, ו'שכיר' הוא פועל, וכל הנדון הוא רק אחר שחז"ל העמידו כוונת הכתוב שתושב היינו עבד נרצע ושכיר היינו עבד שש. אבל גם לאחר שפירשו כן, עיקרא דמילתא קיימא כדמעיקרא, שהעבד הנרצע מוגדר יותר כתושב לעומת עבד שנים.

* * *

ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד (כב, כח)

טעם האיסור הוא, שגם אם השור והשה עשויים להישחט עבורנו, עם כל זאת אוסרת התורה לשחוט משפחה שלמה כאחת. והוא על דרך אזהרת התורה "לא תקח האם על הבנים" (דברים כב, 1) - שהוא מאותו עניין, שלא להתאכזר ולהשתלט כליל על קן ציפור, האם יחד עם הבנים. וכן גם איסור בשר בחלב כתבתו תורה בלשון זה: "לא תבשל גדי בחלב אמו" (שמות כג, 10) - שפירוש הדברים שלא לבשל בשר הגדי יחד

עם חלב אמו שהוא סיבת גידולו המחייבה אותו. שהלקיחה בבת אחת יש בה משמעות אכזרית יתירה.

והנה רש"י פירש, כי אותו ואת בנו נוהג בנקבה ואינו נוהג בזכרים, שאסור לשחוט דווקא האם והבן או הבת, אך מותר לשחוט האב והבן או הבת. ומקור הדברים במסכת חולין (ע"ח): שנחלקו בזה תנאים. ולהלכה נקטינן כרש"י, משום שאין חוששין לזרע האב, ובבהמות אין יחוס לאב אלא לאם, לכן אין איסור על שחיטת אב ובן אלא על שחיטת אם ובנה. והעושה כן לוקה.

וקשה טובא, אחר שדין 'אותו ואת בנו' נאמר רק באם - 'אותה ואת בנה', מדוע כתבה התורה איסור זה בלשון זכר, בלשון שאינו להלכתא. והיה לו לכתוב: 'ופרה או כשבה אותה ואת בנה' וגו'. ועיין רמב"ן שעמד על קושיא זו ודחק ליישב וז"ל: שמפני שהזכיר שור או כשב או עז כי יולד, והזכיר האם והבן 'והיה שבעת ימים תחת אמו', אמר כי במינין הנזכרים האלו שהם שור ושה עוד מצוה אחרת בהן ע"כ. וצ"ע.

ונראה ליישב ש"שור או שה" מכוון כלפי מין הבהמה, שכן דרך התורה לכנות מין ע"ש הזכר כיון שהוא העיקר, ולכן גם נקט "אותו ואת בנו" כדברי הרמב"ן. אמנם אם הכתוב היה אומר 'אותה ואת בנה' היה מקום לטעות שטעם האיסור הוא מצד הקירבה המיוחדת שבין הוולד לאמו, והעוול שיש כאן הוא הריגת האם עם בנה, על דרך 'אם על בנים רוטשה' (הושע י, ד). וזה אינו, שכן טעם האיסור הוא שלא לשחוט הורה עם זרעו ביום אחד, ומצד עיקר הדברים אין נפקותא בין אב לאם. רק דעת הסובר שנוהג בנקיבות ולא בזכרים, זהו מכיון שאין חוששין לזרע האב, נמצא שרק באם ובנה שייך הדבר. אבל בלשון התורה הקדושה באו אזהרותיה על פי דקדוקה הרעיוני, לבטא שטעם האיסור ישנו משום שהוא הורה, ולא משום שהיא אם. והכל מכוון ומדוקדק.

* * *

וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש (כג, ג)

איתא במסכת שבת (ו:), אמר רב: מצאתי מגילת סתרים בי רבי חייא, וכתוב בה: איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, ואינו חייב על אחת מהן [עיי"ש] שבתחילה גרסו 'ואינו חייב אלא אחת' ולמסקנא גרסינן 'ואינו חייב על אחת מהן'. וזכרה מימרא זו כמה פעמים במס' שבת, שיש להסתפק לאיזו מלאכה נתכוין איסי בן יהודה, אך יש כמה וכמה מלאכות שהן בוודאי מהנך דלא מספקן.

וכתבו התוס' שם, שרק על סקילה מסתפקינן אבל חיוב חטאת פשיטא דחייב על כולם, עיי"ש. ולפום ריהטא הדברים עלומים, ובפרט לא יובן מאי שנא סקילה מחיוב חטאת וכתר.

ואשר נראה לבאר לפי הכלל שכל פרשה שנשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה (סוטה ג:), וייסדנו לבאר בזה שהצורך לכפול כל הפרשה הוא כדי לחדש ולומר פן נוסף וטעם מחודש שיש לדון במצוה הזו שנכפלה בתורה, ומחמת הטעם החדש שנתחדש בה נגזר הדין הזה שנתחדש. וכשיש שתי פרשיות או יותר בתורה, הרי זה מורה שיש כמה גדרים במצוה או באזהרה (ראה מאמרי מבוא לספר בן מלך עה"ת, בראשית ח"א מאמר ג). ולפי זה י"ל דגם בעצם חובת 'שביתת שבת' הרי בכל פרשיות השבת בתורה הוזכר טעם השביתה, מפני שביום השביעי שבת הקב"ה ואף אנו שובתים ביום זה. אכן כאן בפרשה דנן נתחדשה סיבה נוספת - שהשבת היא "מקרא קודש" וזה עצמו מחייב שביתה, כשם שבכל הימים טובים יש חיוב שביתה, לא משום שביתה ה' כי אם משום היותו 'מקרא קודש'. וזהו טעם שביתה מחודש בשבת.

ומעתה יתפרש, דמצד חיוב שביתה מחודש זה אין זו שביתה חמורה משביתת שאר יו"ט, וכי היכי דבכולן ליכא חיוב סקילה כי אם חטאת וכתר, אף גם בשבת כן. אלא לפי שבאמת יש פרשיות אחרות בשבת שנאמרה בהן חיוב שביתה חמורה עד חיוב סקילה, הנה זה מה שחידש איסי בן יהודה, שמכיון שיש כאן פרשה שנשנית,

ונתחדש כאן גדר מחודש בחיוב שביתת השבת, הרי יש לנו הכלל ש'לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה', היינו שבהכרח יש כאן 'חידוש דין' שלא ידענו ממקום אחר ומפרשה אחרת. ומזה הסיק, כי בהכרח יש מלאכה אחת שאין בה סקילה בשבת, שכל עיקר איסורה משום גדר 'מקרא קודש' בלבד, דהיינו מצד הפרשה שנתחדשה כאן באמור.

* * *

והניף את העומר לפני ה' לרצונכם ממחרת השבת ניפינו הכהן (כג, יא)

ודרשו חז"ל: ממחרת השבת - ממחרת יו"ט. והדבר צריך ביאור רב, מה טעם נתלה יום הבאת העומר ביום הקודם לו, באמרו 'ממחרת השבת', ומדוע לא צויין היום בדרך פשוטה 'בששה עשר לחודש'. ואכן ציון תאריך זה 'ממחרת השבת' הביא למחלוקת הידועה בין הצדוקים הבייתוסים וחכמינו הקדושים, שהמינים אמרו כי קצירת העומר היא במוצאי שבת הראשונה שלאחר הפסח, ולא במוצאי יום טוב של פסח, כמובא בארוכה במסכת מנחות (סו. ואילך), ובכמה דרכים הוכיחו חכמינו שהכוונה לשבת של יו"ט פסח עצמו. וזה גופא צ"ע מדוע נקט הכתוב לשון זה שנותן מקום לטעות עד שצריך להוכיח בכל מיני הוכחות כי הכוונה ליום ט"ז ניסן.

ונראה לבאר, דהנה קרבן העומר בא לרגל תקופת קצירת התבואה החדשה, כמו שנאמר (פסוק) "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה, והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן". והנה יום הקצירה בטבע הדברים הרי אינו נעשה תמיד בתאריך קבוע ומוגדר, אלא משתנה משנה לשנה, לפי תנאי בשלות התבואה, אך ה'חודש' קבוע הוא. כלומר שזמן הקצירה הוא לעולם באחד מימי חודש ניסן, וכיון שכך, קבעה תורה את היום האמצעי בחודש, שכן אמצע החודש הוא היום הממוצע, וקרוב ביותר לזמן האמיתי, שכך דרכה של תורה שיש קביעות מועדים בט"ו לחודש,

על אף שהסיבה של המועד אינה תלויה באותו יום ממש - כגון חג האסיף ביום ט"ו תשרי, אף שכמובן אין האסיף חל באותו יום בדקדוק, אך זו קביעות היום שקבעה תורה שמועד תקופת האסיף יחול באותו יום. אף כאן תקופת הקציר צריכה להיקבע ליום ט"ו לחודש ניסן, שהוא זמן הממוצע של אמצע חודש האביב [ואכן בזמן זה רק תבואת השעורים התבשלה לרוב ולא החיטים]. כעין שמצינו שנקבע חמשה עשר בשבט כראש השנה לאילנות.

אולם מאחר שהיום האמצעי שהוא ט"ו, איננו יום קצירה, כיון שהוא 'מקרא קודש' שיש בו שביתה ממלאכה, וקצירה של חול אסורה ביום טוב, שלא הותר לאוכל נפש רק מלישה ואילך, על כן נדחית הקצירה ליום המחרת, שהוא סמוך לו. וזהו שהדגיש הכתוב "ממחרת השבת" דייקא, שלשון זה מדויק הוא להפליא בגדר המצוה, שאם היה נכתב 'ט"ו לחודש' היה נשמע מכך שיום ט"ז הוא הוא היום הנבחר במיוחד להקרכת העומר, ולא היא, שהרי בעצם יום ט"ז אין בו שום ענין מיוחד, כאשר נתבאר, אלא היום המתאים לו הוא ט"ו, ורק מכיון שמקרא קודש הוא ולכן אינו יום קצירה, לכך, ממחרת השבת - דהיינו ביום הקצירה הסמוך לו - אז ניפינו הכהן.

וזהו גם פשר לשון הכתוב "ממחרת השבת", שלא נקט לשון ממחרת הפסח או החג וכיו"ב [ומפני כן נתן מקום לבייתוסים לטעות ולפרש שהכוונה לשבת בראשית ולא לשבת של יו"ט דפסח], משום שדווקא השביתה היא הסיבה לדחיה זו. והתורה מדקדקת בקביעת ימי המועדים להגדיר את סיבת קביעת המועד ליום זה, שהוא מפני היותו מחרת השבת, ואין בה סיבה עצמית.

ואף שלהלכתא הרי קצירת העומר דוחה את השבת (מנחות עב:), ככל קרבן הקבוע לו זמן שהוא דוחה שבת. אכן כשבאו לקבוע את ראשית הקציר של ישראל, לא קבעתו התורה בשבת, שאין זה זמן הקצירה הטבעי לישראל שובתי שבת. אולם אחר שיש 'מצוה' של קצירה, ונקבע

לה זמן, הדרינן לכלל שכל מצוה הקבוע לה זמן דוחה שבת.

ומטעם זה מצינו סדר הקצירה היה כפי ששינו (מנחות פ"י מ"ג): שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב ועושים אותו כריכות במחובר לקרקע כדי שיהא נוח לקצור וכו', כיון שחשכה אומר להם בא השמש וכו' מגל זו וכו' אקצור והם אומרים לו קצור וכו'. וטעם סדר זה שהיו ממהרים לקצור העומר מיד עם שקיעת החמה ביום ט"ו, ותחילתה היתה מבעוד יום, הוא להורות שביסוד הדבר היה עלינו לקצור ביום ט"ו, אך כיון שיום שבתון הוא, ממהרים לקצור מיד כשאפשר, כדי שיהיה הזמן סמוך ביותר ליום ט"ו.

* * *

וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, כי יום כפורים הוא לכפר עליכם לפני ה' אלוהיכם (כג),
(ח)

איסור המלאכה ביום הכיפורים כולל גם מלאכת אוכל נפש, שלא כשאר המועדים שהותר בהם מלאכות אוכל נפש.

כי שונה הוא גדר איסור המלאכה של יום הכיפורים משאר המועדים, שבכולם השביתה היא מחמת קדושת היום, שהוא 'מקרא קודש', אבל ביום הכיפורים איסור המלאכה בו הוא מדיני עבודת היום, לשבות ביום העשור. ולכן איסור המלאכה ביום הכיפורים כולל גם מלאכת אוכל נפש

שבכל המועדים איסור המלאכה נובע מצד שהם 'מקרא קודש', אשר מצווים אנו לעסוק בקדושת היום ולשמוח בה, ובזה נעשה ליום קדוש. ומאחר שהוא יום קדוש ומקרא קודש, אין ראוי לזלזל בו ולחללו במלאכה, שיציאת האדם לעסק מלאכתו הוא פחיתות וחילול ליום קדוש. אבל ביום הכיפורים השביתה אינה רק מצד מקרא קודש, אלא גם מצד עצם עבודת היום.

שכשם שהעינוי מאכילה הוא מיסוד מצוות

יום הכיפורים, ומשמעותו שביום זה אנו עסוקים רק בכבוד ה' בבקשת כפרה ותשובה ולהיטהר לפניו יתברך, כך צורת הקיום של עבודת היום היא שנימנע משני הדברים האלו - אכילה ומלאכה. שהאדם פורש כלל מכל ענייני עצמו ופורש מהם.

זה הטעם שאיסור המלאכה ביום הכיפורים כולל גם מלאכת אוכל נפש שאינה מלאכת עבודה, שכן צריך לפרוש בו לגמרי מכל ענייני עצמו.

וכן מפורש ברהיטות הפסוקים שלפנינו שאיסורי אכילה ומלאכה מטעם אחד הם, שכמה פעמים נוקט את עינוי הנפש יחד עם איסור המלאכה, שכן כתוב "ועיניתי את נפשותיכם והקרבתם אישה לה", וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה", וכן להלן אמר באותו לשון: "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה, וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה". הרי חוזר ומדגיש את איסור עשיית המלאכה יותר מאשר בכל המועדים שבפרשה זו, וכן יש כאן קשר בין האכילה ועינוי.

וביארור כאמור, שמאחר שהוא יום כפורים, חלה חובת שתי עבודות אלו ביום זה לענות את נפשותינו ולא לעשות כל מלאכה.

[וכן בחובת שביתת השבת ביארנו בדברינו לעיל (כג, ח), שאיסור המלאכה בה אינו רק מצד קדושת היום, אלא הוא צורת עצם היום ומהות עבודתו, ששובתים בו כשם ששבת הקב"ה ביום השביעי. אולם עדיין יש הבדל בין שביתת השבת לשביתה של יום הכיפורים. כי בשבת השביתה היא עצמה המטרה לנהוג בשביתה כשם ששבת בו ה', אבל ביוהכ"פ המטרה היא התשובה ועבודת ה', כאשר השביתה היא רק הביטוי לזה].

ולכן בשני איסורים אלה של יום הכפורים - מלאכה ואכילה - נאמר עונש כרת על העובר עליהם, שכל הנמנע מלעסוק בעבודת היום ואינו בא להתכפר לפני ה', הרי הוא נכרת

כך בפסח ובמילה כמו שנתבאר במקומם, וכך גם במצוות היום של יום הכיפורים, כיון שהן באות כדי להכשירנו ולטהרנו לעמוד לפני ה' טהורים ומנוקים מכל עוון, ולהיות שכינתו בתוכנו - כל אשר מוציא עצמו מכלל מצוות אלו, הריהו בוגד בעיקר הקשר ותפקידו של עם ישראל.

מעמיו כיוון שהוא מתנתק מכל מציאות עם ישראל ותפקידו. ואילו היה איסור המלאכה גדרו כמו בכל המועדים, לכאורה לא היה ענוש כרת, אלא כמו בכל המועדים. ורק במצוות שהן יסודות תפקידו של עם ישראל מצינו בהן עונש כרת, שכל המפר מצוות אלו הרי הוציא עצמו מן הכלל, ולכן ענשו שהוא נכרת מעמיו.

בעניינא דיומא

אור מופלא רום מעלה

ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר.

וכן רבי עקיבא שהיה עמוד התורה שבעל פה, זכה לראות מראות אלוקים השגות בכבוד ובקדושתו ית"ש. וכדאיתא בגמרא שרבי עקיבא נכנס לפרדס ויצא בשלום. ארבעה נכנסו לפרדס וכו', רבי עקיבא עלה בשלום וירד בשלום, ועליו הכתוב אומר 'משכני אחריו נרוצה', ואף רבי עקיבא בקשו מלאכי השרת לדוחפו, אמר להם הקדוש ברוך הוא הניחו לזקן זה שראוי להשתמש בכבודי (חגיגה יד: טו). ועיקר הדרשה הוא מסיום הכתוב 'הביאני המלך חדריו'. והיינו שמכיון שרבי עקיבא נמשך ורץ אחר ה' והצטער והתייגע ומסר נפשו על התורה, לכך זכה שהכניסו הקב"ה לחדרי סודותיו. וכדאיתא במדרש שם - ר' עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום, ואמר לא מפני שגדול אני מחברי, אלא כך שנו חכמים במשנה מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך, ועליו נאמר הביאני המלך חדריו (שהש"ר א, כז).

ועיין שם במדרש - חדריו - חדריו מרכבה. ובילקו"ש - חדריו אלו חדריו תורה (רמז תקפב), כי כאשר מתייגעים וחוכים לכך, מגלה הקב"ה את חלקי הפנימיות הנשגבים הן עומק התורה, 'חדרי תורה'. והן בידיעת שמו וכבודו, 'חדרי מרכבה'.

וכן רשב"י שהיה מגדולי התנאים וגדול תלמידי רבי עקיבא בנגלות התורה, כמו שאמר - 'וכן אמר רבי שמעון לתלמידיו בניי שנו מדותי

יודעי שמך ולומדי תורתך

הנה גם אצל רבי עקיבא וגם אצל רשב"י מצינו, שיחד עם מעלתם הנשגבה בעומק לימוד התורה, זכו גם במדריגות רמות ונעלות בהשגת כבוד ה' וידיעת שמו יתברך. ששני העניינים קשורים זה בזה, וכמו שקבעו חז"ל במטבע ברכת התורה - יודעי שמך ולומדי תורתך. בה במידה שעוסקים ומתעמקים ומגיעים לאור תורה, באותה מידה זוכים לראיית וגילוי כבוד ה'.

מאז מתן תורה, משולבים שני העניינים של לימוד התורה והשגת וידיעת כבוד ה'. שבעת מתן תורה כאשר ירד הקב"ה ללמד לעמו תורה ומצוות, היה גם המחזה שהתגלה כבוד ה' לעיני כל ישראל. כדכתיב - ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל (שמות כד, יז). כפי דרגתו ועלייתו במעלות השגת התורה, 'לומדי תורתך'. באותה מידה, היא דרגתו בדביקות בה' ובידיעת שמו 'יודעי שמך'. ומשה רבינו, שהיה מקבל התורה שבכתב, ודרגתו בקבלת התורה היה - פה אל פה אדבר בו (במדבר יב-ח). כמו כן בהשגת ראיית כבוד ה' וידיעת שמו נאמר בו - ותמונת ה' יביט (שם). וכן אצילי בני ישראל שבמתן תורה זכו להתקרב יותר כדכתיב - ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל (שמות כד, ט), הם זכו גם למדריגה מיוחדת בראיית כבוד ה', כדכתיב שם - ויראו את אלוקי ישראל

שמדוּתֵי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא' (גיטין סז), עיני רש"י שם - 'שנו מדותי - למדו תורתֵי. שמדוּתֵי תרומות וכו' - בחרתים ותרמתים מתוך עקרי משניותיו של ר"ע והיינו ברירה אחר ברירה'. הוא זה שגילה סוד ה', הזוהר ומדרש הנעלם, ונגלה לו סתר עליון אור מופלא רום מעלה.

וכדאמרו בגמרא - 'ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה (כת המקבלין פני פני שכניה - רש"י) והן מועטין, אם אלף הן אני ובני מהן, אם מאה הם אני ובני מהן, אם שנים הן אני ובני הן, ומי זוטרי כולי האי והא אמר רבא תמני סרי אלפי דרא הוה דקמיה קודשא בריך הוא שנאמר סביב שמונה עשר אלף, לא קשיא הא דמסתכלי באספקלריא המאירה הא דלא מסתכלי באספקלריא המאירה' (סוכה מה:).

ועיין שם ברבינו חננאל - רשב"י היה במערה י"ג שנה ונראה לו בדרך מראות אלוקים גדול כבודו. כלומר שעל ידי ישיבתו במערה ועסקו שם בתורה כל אותם שנים בצער ובמסירות נפש, זכה לאותה התגלות מראות אלוקים.

וכאמור, ששני עניינים אלו מקבילים זה לזה, 'יודעי שמך ולומדי תורתך'. וכפי המדריגה והמידה שזוכה התלמיד חכם בלימוד התורה, באותה מידה ומדריגה זוכה להתגלות וראיית כבוד ה'.

והוא הענין שמצינו בחכמי תושבע"פ. שכשם שבחכמת התורה, זכו לגילוי דברים שלא נגלו למשה רבינו כדאמרו - וכל יקר ראתה עינו (איוב כח) - זה ר"ע וחביריו, דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחביריו (במדב"ר יט, ד). כך זכו גם בהשגת כבוד ה' לראות במדריגות יותר נעלות.

דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחביריו

מה שראו חכמי תושבע"פ יותר ממשה רבינו הכוונה בזה היא, כי משה רבינו מכיון שזכה לראות בבחינת נבואה, שהיא דרגה נעלית, בבחינת ראייה

חושית, לכן נאמר לו - וראית את אחורי לפני לא יראו (שמות לג). שבראייה חושית אי אפשר לראות את כבוד ה' בבחינת פנים, כי לא יראני האדם וחי (שם). אך רבי עקיבא וחביריו חכמי תורה בעל פה, שראייתם היא ראיית חכמה, ראיית הלב באובנתא דליבא. וכמו שאמרו - תניא אמרו לו לרבי יהודה, הרבה צפו לדרוש במרכבה ולא ראו אותה מימיהם, ורבי יהודה התם באבנתא דליבא תליא (מגילה כד:). ובבחינה זו, בחינת תושבע"פ, שייך להשיג יותר. אף שהשגת הנבואה היא במעלה יותר רמה ונשגבה, משום שהיא ראייה חושית. אך השגת החכמה, יכולה להגיע ביותר עומק וליותר פנימיות. ולכן נגלו לו לרבי עקיבא, דברים אלו שלא נגלו למשה רבינו בנבואה.

וכך כתב במהר"ל - 'כי הפרש יש בין החכמה ובין הנבואה, כי החכם ישיג מצד שכלו, ומכיון שהוא ישיג מצד שכלו יוכל להשיג הדברים הנעלמים והנסתרים ביותר, אבל הנביא יקרא חוזה או רואה וכו' (גבורות ה' הקדמה א').

וכמו שכתב בספר התניא (אגרת הקודש - יט) - 'הנה בלקוטי תורה של האריז"ל פ' כי תשא ופ' ויקרא כתב כי השגת מרע"ה לא היתה בבחינת פנימיות דחכמה עילאה וכו' וכדכתיב וראית את אחורי לפני לא יראו ע"ש ובשער הנבואה פ"א. ולכאורה יש להפליא הרי נאמר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ואיך השיג האריז"ל יותר ממנו ודרש כמה דרושים בבחי' פנימיות אפילו בספירות ומדרגות רבות שלמעלה מהחכמה וכתר דאצילות. אך הענין הוא פשוט ומובן לכל שיש הפרש גדול בין השגת חכמי האמת כרשב"י והאריז"ל שהיא 'השגת חכמה ודעת', ובין השגת מרע"ה ושאר הנביאים בנבואה המכונה בכתוב בשם 'ראיה ממש', וראית את אחורי ואראה את ה' וירא אליו ה' ואף שזהו דרך משל ואינה ראיית עין בשר גשמי ממש. מ"מ הנמשל צ"ל דומה למשל וכתרגום וירא אליו ה' ואתגליא ליה וכו' שהוא בחי' התגלות שנגלה אליו הנעלם ב"ה בבחי' התגלות משא"כ בהשגת חכמי האמת שלא נגלה אליהם הוי' הנעלם ב"ה בבחי' התגלות רק

שהם משיגים תעלומות חכמה בנעלם ומופלא מהם, ולכן אמרו חכם עדיף מנביא וכו'.

וכעין זה איתא בחז"ל - 'מנשה הרג את ישעיה אמר רבא מידן דיינייה וקטליה אמר ליה משה רבך אמר כי לא יראני האדם וחי ואת אמרת ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא וכו', מכל מקום קשו קראי אהדדי ואראה את ה', כדתניא כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה' (יבמות מ:ט). כלומר שהוא מדריגה אחרת של ראייה, כי בהסתכלות ראייה מוחשית ומאירה על זה נאמר 'כי לא יראני האדם וחי'. אך בראית אספקלריא שאינה מאירה ניתן לראות יותר, בחינת 'ואראה את ה'.

ובודאי שאף משה רבינו שאמר לו הקב"ה 'כי לא יראני האדם וחי', לא גרע משאר הנביאים. וראה גם הוא כל מה שראו הם, דהיינו מה שניתן לראות, בבחינת אספקלריא שאינה מאירה. ונראה שזה רמוז בפסוק - ויאמר ה' הנה מקום אתי ונצבת על הצור. והיה בעבר כבדי ושמתיך בנקרת הצור ושכתי כפי עליך עד עברי. והסרתי את כפי וראית את אחרי ופני לא יראו (שמות לג). שלכאורה הכוונה שעד עברו יסוכך עליו כפו, כדי למנוע ממנו לראות את פניו, ורק אחר שיעבור יסיר כפו ממנו ויוכל לראות את אחוריו. אך לפי המבואר כאן, נראה עומק הכוונה 'ושכותי כפי עליך' שאינו הסתרה, אלא זה עצמו בחינה בנבואה, וכענין שמצינו ביחזקאל היתה עלי יד ה' (ז-א). כלומר שהורשה משה לראות פני ה' רק בבחינה של 'ושכותי כפי עליך'. והוא

בחינת השגת שאר הנביאים, באספקלריא שאינה מאירה, כישעיה שאמר 'ואראה את ה'". אך כאשר יסיר ה' את כפו, ויראה למשה באספקלריא המאירה, אז יהיה רק 'וראית את אחורי'. אך לא ראיית הפנים, כי בבחינת אספקלריא המאירה, 'לא תוכל לראות פני כי לא יראני האדם וחי'.

אספקלריא המאירה של רשב"י ובני עליה

ואף דאמרו בגמרא שהובא לעיל שרשב"י ובני עליה ראו באספקלריא המאירה, ואיך אמרו שרק משה ראה באספקלריא המאירה. אך הוא כדנתבאר שיש הבדל בין ראייה נבואית ובין השגת חכמה ודעת. ומה שאמרו שרשב"י זכה לראות באספקלריא המאירה, היינו ב'אספקלריא המאירה' בראיית הלב של השגת חכמה ודעת, בחינת תושבע"פ. כלומר, שכשם שבראיית הנבואה, יש שינוי דרגות בראייה, ולמדריגת 'אספקלריא המאירה' זכה רק מרע"ה. כמו כן בבחינת הראייה של השגת חכמה ודעת, יש חילוקי מדריגות, ורק רשב"י וחביריו זכו לדרגה של אספקלריא המאירה. וכן איתא בזוהר - לאו רבי שמעון כשאר בני נשא דכולהו קמיה כשאר נביאי לקמי משה (זוהר האזינו דף רצח).

רבי עקיבא היה עמוד התורה שבעל פה, המשניות והתלמודים ש'כולהו אליבא דרבי עקיבא', עמוד תושבע"פ בחלק של 'לומדי תורתך'. ורבי שמעון בר יוחאי הוא עמוד תורת הסוד, ספר הזוהר וחכמת הקבלה, בחלק של 'יודעי שמך'.

היכל השבת

אתה אחד ושמן אחד

שמו. כלומר שמאחר שיום השבת קידשו ה' לשמו ושבת בו מכל המעשים וייחדו עבור כבודו, משום כך נתן ביום הזה סגולה וכוח, אפשרות ורשות, להשיג ולראות בו את גדולתו של הקב"ה

כסא מלכותו וכסא כבודו

לא-ל אשר שבת מכל המעשים, ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו. ישב על 'כסא כבודו', היינו שמופיע ומראה את כבודו יתברך

כביכול מצד עצמותו, להשכיל ולהשיג רוממות קדושתו.

כי הנה יש שני בחינות של כסא ה', 'כסא מלכותו', 'כסא כבודו'. 'כסא מלכותו', היינו מה שהוא מלך על העולם להנהיגו, וזה בחינת ימות החול, שניכרת מציאותו בעולם, על ידי שהוא מלך על כל המעשים, ומנהיג אותם בגבורתו ובחכמתו - ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה (תהילים קג, יט).

ובחינה זו של 'כסא' היא שנאמרה לגבי יום השישי, וכמו שאומרים בשיר של יום השישי - ה' מלך גאות לבש וגו' נכון כסאך מאז מעולם אתה (תהילים קג). ואמרו חז"ל - בששי היו אומרים ה' מלך גאות לבש, על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהן (ראש השנה לא). כלומר כשגמר מלאכת הבריאה אזי החל להנהיג אותה כמלך, וזה הכוונה שישב על כסא מלכותו, כלומר שמתכבד ומתפאר בעולמו מצד הנהגת העולם שברא אותו ומנהיגו.

אבל בשבת נתעלה וישב על 'כסא כבודו', כלומר שניתן להכיר אותו גם מצד עצם מציאותו, שמראה את כבודו ית"ש, לא רק את מלכותו, אלא - נתעלה וישב על 'כסא כבודו'. וכענין שנאמר במחזה שראה ישעיה - ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא וגו' שרפים עומדים ממעל לו וגו' וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבא- ות מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו, א-ג). שזה בחינת כסא כבודו, והשרפים העומדים ממעל לו ורואים את קדושתו, אומרים קדוש.

והנה בימות החול רואים את טובו וחסדו מעשיו ונוראותיו, בחינת כסא מלכותו. אבל בשבת קודש משיגים כביכול את הקב"ה בעצמו, כלומר שהקב"ה מראה גם את עצמותו רוממותו וקדושתו, וצורת העבודה ביום זה הוא גם בדרך של התבוננות בעצם קדושתו.

כי כל ששת ימי המעשה שבהם עסק הקב"ה במלאכת הבריאה, הרי גם הדרך להתבונן ולהשיג בו, הוא על ידי ראיית מעשיו חכמתו וגבורותיו

ונפלאותיו, וסגולת ימים אלו מוכשרת להשגה בבחינה זו. אולם ביום השבת אשר שבת מכל מלאכתו, וקידשו לשמו שיהיה מיוחד לו ולכבודו, אזי הראה את כבוד עצמותו וקדושתו, ומשום כך תמיד ביום השבת ניתן לראותו ולהשיג בו מצד עצמותו וקדושתו, והוא מסגולת יום זה לזכות להשיג בבחינה נעלית זו.

בשבת ישראל אומרים קדושה

ואיתא בתוספות - מכנף הארץ זמירות שמענו - כתוב בתשובת הגאונים, שאין בני א"י אומרים קדושה אלא בשבת, דכתיב (ישעיה ו) גבי חיות, שש כנפים לאחד, וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום, בששת ימי החול, וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום, רבש"ע אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה, שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו (סנהדרין דף לז: תוד"ה מכנף).

והיינו שבימות החול רק השרפים דכתיב בהו - שרפים עומדים ממעל לו (ישעיה ו), מכיון שהם קרובים אל ה' ומחמת קירבתם הם יכולים כביכול לראותו ולהשיג את קדושתו ועצמותו יתברך, ולכן הם מעריצים ואומרים - קדוש קדוש קדוש ה' צבא-ות (שם). אכן ביום השבת, כאמור, הקב"ה מראה את כבודו לעם ישראל, וזוכים כביכול לראות את הקב"ה גם מצד עצם מציאותו קדושתו ורוממותו. ואז משוררים עם ישראל ואומרים 'קדוש', כמו השרפים.

השגה מצד פעולותיו ומצד עצמו יתברך

וכבר ביארנו במקו"א (ראה בארוכה בספר 'בן מלך' - ספירת העומר וחג השבועות' - שער ב מאמר ד). ששני בחינות אלו 'כסא כבודו' ו'כסא מלכותו'. הם נקראים בספרי הסוד בחינות 'גופא דמלכא' ו'לבושין דמלכא'. כלומר, כי יש שני בחינות השגה בהקב"ה.

ההשגה הראשונה היא מצד גודל מעשיו ועומק חכמתו ונפלאותיו, התאמתם ודיקום, אשר עין אנוש לא תשבע ולא תגיע לחקר פשרם. והוא

השגת ימות החול, והוא בחינת 'כסא מלכותו', ובחינת 'לבושין דמלכא'.

אכן השגת יום השבת, הוא בבחינה יותר נעלית, שמשיג במציאות הקב"ה עצמו וקדושתו, כלומר ההבנה שהוא מחוייב המציאות, וכל המציאות נמשכת ממנו יתברך, ואין מציאות אמיתית אלא הוא, ושכל המציאות היא רק מציאותו יתברך. וענין זה הוא נפלא ונעלם מכל רעיון, הן מהו מהותו, ומהו סוג מציאות זו שהיא מחוייבת המציאות, - לית מחשבה תפיסא ביה. וגם נפלאה מאיתנו הידיעה כיצד נמשך ממנו המציאות המורגשת בחוש, אשר נראית כמציאות לעצמה, ובאמת אין שום מציאות מלבד מציאותו ית"ש - לית אתר פנוי מיניה.

ואף שענין זה הוא נפלא ונשגב מאתנו, אשר זה פירוש 'קדוש קדוש קדוש ה' צבא-ות', אכן בשבת משיג עצם פלא דבר זה על אמיתתו איך שהוא נפלא ובלתי נתפס, ומבין בשכלו איך הוא נשגב ובלתי מושג. בחינת 'תכלית הידיעה שנדע אשר לא נדע' ועומד בהשתאות עד כדי איבוד עשתונות. והשגות אלו הם בחינת 'כסא כבודו', ובחינת 'גופא דמלכא'. כלומר שזו ידיעה בעצם מהותו, ביחס לידיעתו מתוך פעולותיו שהם רק בחינת לבושים דמלכא.

יחודא עילאה ויחודא תתאה

שני חלקי השגות אלו בה' - מצד עצמו, ומצד פעולותיו, מכונים בזהוהר 'יחודא דלעילא' ו'יחודא דלתתא' (ח"א יח): ומתבאר בדברינו כאן שבימות החול עיקר ההשגה הוא ב'יחודא דלתתא' ויום השבת הוא יום של השגה ב'יחודא דלעילא'.

כלומר זה שה' ית"ש הוא הבורא והמנהיג היחיד והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, היינו 'יחודא תתאה'. אמנם זה שכל המציאות היא אורו של הקב"ה והוא יחיד ואין בלתו שום דבר היינו 'יחודא עילאה'.

וביארנו קצת ענין השגות נשגבות אלו במאמר הנ"ל. עיין שם מה שהובא בזה מדברי ספר ה'תניא' בשער היחוד והאמונה (פרקים ו' ז')

וספר 'נפש החיים' שער ג' (פ"ב ופ"ה ואילך) ומרבי צדוק הכהן מלובלין בספר הזכרונות (אות ג') שביארו יסודות אלו, אשר מרוממים את ההשגה להאדם אשר נפשו אותה ונאמנה את א-ל רוחו לידע מציאות העניינים הנשגבים הללו. ואין צורך לחזור ולהעתיק כל דבריהם, אך נציין כאן רק תמצית דבריהם, מהו בחינת 'יחודא עילאה'.

איך השי"ת רוכב על כל הנבראים כולם גם אחר שנברא העולם, כקודם. וזה יחוד הנקרא בזהוהר יחודא עילאה ר"ל מצד ההתעלות הכל לאלוקות גמור שהשגתו הגמורה אינו אלא לנביאים כחזקאל והדומה (ספר הזכרונות לרבי צדוק הכהן אות ג').

ואין עוד מלבדו יתברך, ממש שום דבר כלל בכל העולמות מהעליון שבעליונים עד התהום התחתון שבתהומות הארץ, עד שתוכל לומר שאין כאן שום נברא ועולם כלל, רק הכל מלא עצמות אחדותו הפשוט יתברך שמו (נפש החיים שער ג' פ"ב).

והנה ביארנו שם שבענין זה היה עומק שורש הויכוח בין שיטת הבעש"ט ובית מדרשו לשיטת הגר"א ותלמידיו, באיזה מידה ראוי לעסוק בסוד נשגב זה. ועל פי האמור נתבאר שיום השבת הוא הזמן הראוי להשגת 'יחודא עילאה', כיון שיום זה קבעו הקב"ה לכבודו, על כן קידשו שיהיה יום זה מסוגל להשגת שמו יתברך מצד עצם מציאותו של הקב"ה ולא רק מצד מעשיו. ואילו ימות החול שבהם ברא ה' ועשה את מעשיו בבריאה, אף הם עשויים להעמיק את ההשגה בה' על ידי התבוננות בריבוי המעשים ופעולות ה' בבריאת העולם ובהנהגת המעשים כולם, שהוא בחינת 'יחודא תתאה'.

התודה והברכה לידידנו הנכבדים מתומכי מכוננו שנשלחו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו הרה"ג ר' יהודה קליין שליט"א רב בבית מדרשנו שכונת הדקל ביתר עילית לרגל אירוסי הבן

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים, נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com